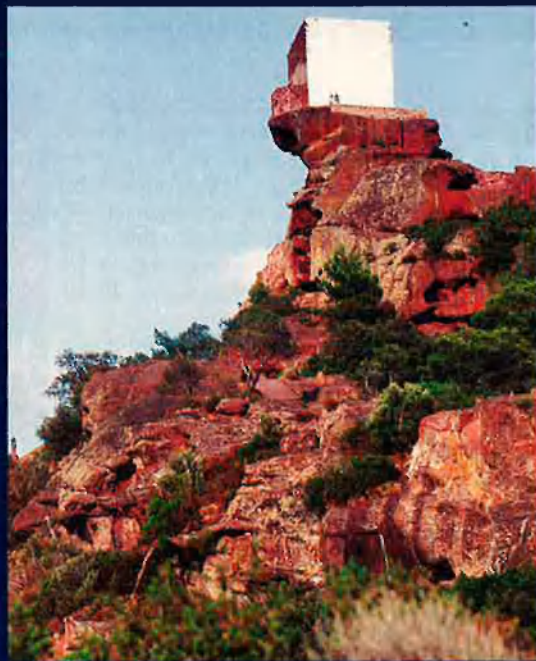




Mont-roig, Sant Ramon, un paisatge popular entre els habitants de la rodalia.

© PUERTOLAS



CULTURA

L'artista i Mont-roig

Mirant allò que Miró veia

Joan Miró situava l'origen de tota la seva obra en un poble del Baix Camp, Mont-roig, com molt bé recull l'exposició actual de la Fundació Miró, que hi presenta quatre quadres. EL TEMPS s'ha traslladat als escenaris reals que inspiraren l'artista en la confecció d'aquestes obres.

Es tractava d'anar a Mont-roig del Camp, el Baix Camp, per constatar sobre el mateix terreny que l'exposició de la Fundació Miró de Barcelona sobre el pintor (1893-1983) és un dels poquíssims actes culturals de talla internacional que s'han fet aquí els darrers anys.

Vista l'exposició, es tractava de submergir-se en el poble que, segons el mateix Miró, era a l'origen de tota la seva obra, tant la realitzada allí mateix com la mate-

rialitzada en altres indrets. Un cop submergits, després de l'exposició, el catàleg que s'hi subministra val per tota una biblioteca sobre pintura.

Del catàleg és tret pràcticament tota la informació, com són ara dades i dates de Mont-roig.

'MONT-ROIG. SANT RAMON'

Aquest quadre, el va pintar Miró el 1916, als vint-i-tres anys, havia participat

en alguna exposició, però no havia venut encara cap quadre; (el primer va ser "Natura morta del molinet de café", que havia pintat el 1918). Els experts hi veuen influències de Cézanne, impressionistes, cubistes, fauvistes. I deu ser veritat perquè, en aquells mateixos anys, Miró sospirava per un món sense "ismes", on només imperés una atmosfera de llibertat; tal, que el mateix pintor pintés amb un "isme" completament diferent una locomotora, un paisatge, una natura morta. *Mont-roig. Sant*



*La casa de la palmera,
un mas que continúa
habitat.*



Ramon és un oli de 48x60 i pertany a la Kouros Gallery de Nova York.

Per anar a Sant Ramon s'ha d'anar a la Mare de Déu de la Roca, que queda sortint de Mont-roig cap a Colldejou dos quilòmetres a la dreta –i després un parell de quilòmetres per una pista fàcilment transitable–. Aquesta pista baixa a una riera i després puja, ja amb el conjunt de la gran roca al damunt: bastant impressionant. La roca és vermella, tal com indica el quadre del pintor, i té una sobre-roca encara més visible, damunt de la qual queda el cub de l'ermita de Sant Ramon.

Si no se sap com se li va acudir al pintor cubista de fer cubisme, la visió de Sant Ramon donaria la solució que no és certa, però que deixant de banda la plana realitat, és indiscutible.

La Mare de Déu de la Roca de Sant Ramon i tot el paratge està perfectament tingut, tot l'any, i sembla bastant popular entre els habitants de la rodalia en general, tant els devots com els indiferents, amb especial atracció per als enamorats, de dia i de nit. El conjunt de la Mare de Déu de la Roca disposa de diverses instal·lacions, entre elles un bar assortit.

I una gran terrassa amb una vista inoblidable sobre Mont-roig, al davant els camps, serres i bosquets tot al voltant; i més enllà de Mont-roig i fins al mar, vuit o deu quilòmetres, tot el Baix Camp sembrat d'innombrables urbanitzacions turístiques. I al fons, tot el mar.

D'allà dalt estant, les urbanitzacions fan goig i omplen el cor; quant d'espai per a divertir-se, quants de llocs de treball, quanta barreja. Mirades amb deteniment són una altra cosa, són exactament el tipus d'urbanitzacions que tothom coneix, fruit dels seixanta, dels setanta, fins i tot dels vuitanta. Els noms dels carrers, el de les urbanitzacions, ho diuen gairebé sempre, com un certificat de naixement, com un certificat de paternitat: la celebèrrima Miami Platja; l'inevitable Miramar; l'encara pitjor Playa y Fiesta; Cristal, Rustical, La Riviera, El Paraíso, Oasis; carrers que són llista de províncies espanyoles –León, Zamora i Salamanca; Cáceres i Badajoz–; de paradís del turisme –Califòrnia, Mallorca, Veracruz, París, Viena i Berlín–. Però hi ha molt de verd, tot l'any.

Els quadres que Miró va pintar sobre models de Mont-roig deuen ser desenes. L'Ajuntament del poble ha ciclostilat un parell de fulls on s'exposa el programa d'actes del centenari de Miró: s'hi fa pública l'existència d'un "itinerari Miró", que identifica els indrets de Mont-roig des dels quals va pintar Miró... Anuncia també el

ciclostilat l'edició, per a més endavant, d'un llibre, *Miró i Mont-roig*, que reproduirà tots els Mirós de motiu mont-roigí.

'LA CASA DE LA PALMERA'

Dels quatre indrets objecte de quadres, visitats en aquest reportatge –*Mont-roig, Sant Ramon, La casa de la palmera, Poble i església de Mont-roig* i *La masia*– potser el més agradable, impressionant, inesperat i fràgil va ser el de *La casa de la palmera*, que no és una casa de la palmera sinó un mas que continua habitat, afortunadament, i afortunadament no gens rehabilitat –en contra de la masia de *La Masia*, d'una rehabilitació llepada, bufada, creguda: més aviat repel·lent.

La casa de la palmera, el va pintar Miró el 1918, és un oli, com els altres tres, i fa 65x73 centímetres. En una col·lecció particular el nom de la qual no consta i ben fet, que es fotin els lladres. D'Hisenda.

La casa és anant del mar a Mont-roig a la dreta, entre la carretera i l'autopista. No es veu. El terreny és pla, en ple Camp de Tarragona –sector Baix Camp–. Hi ha un centenar de metres de camí de carro moderadament transitable per a un automòbil de ciutat –molt apte per als vehicles de motor de l'agricultura–.

Vist el quadre i vista la casa, es diria que no ha canviat gens. És una casa de pagès perfectament adequada a les activitats econòmiques dels seus habitants. Un artístic desordre, amb cada estri, cada gallina, cada oca al seu lloc. Fins i tot els gossos saben el que es fan.

Els propietaris i habitants de la Casa de la Palmera, a aquestes altures de la temporada mironiana, suposem que hauran canviat lleugerament de caràcter: a finals de juny, la manera, elegant i discreta, d'una educació segurament secular, amb què van atendre reporter i fotògrafa, va resultar exemplar: Arribem davant la casa, borden uns gossos, surt un jove amb aspecte de pagès casat.

—Delaguard. És aquesta la casa de la palmera de Miró?

—Sí senyor. La palmera és aquesta, que ja és morta. Ara n'hi ha aquestes altres.

—Voldríem fer unes fotografies per a una revista.

—Feu. Sí de cas, me'n torno a dins.

Es van fer les fotos, es va constatar l'actitud de la cal·ligrafia mironiana de l'època: Miró a E. C. Ricart, "Res de simplificacions ni d'abstraccions, noi. Per ara lo que m'interessa més és la cal·ligrafia d'un arbre o d'una teulada, fulla per fulla rameta per rameta, herba per herba, i teula per

teula. Això no vol dir que aquests paisatges al final no acabin essent cubistes o rabiosament sintètics". Ara, davant de la casa, hi ha més arbres que no pas al quadre, un parell de palmeres, vives, a més de la morta, que és la que quan era viva va pintar Joan Miró. Les herbes dels marges, els cristalls dels solcs sembrats, la línia de les teules, l'esporgat de les palmeres. Que en saben, aquests pagesos en concret, i que n'arribava a saber Joan Miró.

Tornats a la carretera, en desembocar-hi topem amb una de les nombroses urbanitzacions, de les centenars de Miami Platja, d'aquí i de tota la costa, de Salses a Guardamar passant per Sant Antoni, Miró: "... Demà... a l'esperit lliure cada cosa de la vida li produirà la seva diferent sensibilitat i voldrem veure, tan sols, a través de la tela, la vibració d'un esperit, vibració ben heterogènia... No fem impressionisme posats a pintar un grandios *street* de New York, ni fer futurisme posats a pintar una dona hermosa que seguei davant nostre. Quan el nostre pinzell marqui les nostres vibracions". Tenia vint-i-quatre anys i escrivia al seu amic Ràfols.

A l'hora de localitzar la casa, a la plaça de l'església vella de Mont-roig, una dona ens diu: "Allà", a deu metres. I una noi: "La casa de Palmira? Ahir la vaig veure, la Palmira. Cap allà dalt és". Un municipal sí que ho sap, hi havia anat amb els de la televisió, a guardar-los.

'POBLE I ESLÉSIA DE MONT-ROIG'

De 1919, aquest quadre, com el de Sant Ramon és vertical, fa 73x61 centímetres, i hi ha una bandereta catalana en una teulada. Era un any en què Miró continuava pensant les mateixes coses de l'any anterior, i com que les pensava de veritat, ja no eren ben bé les de l'any anterior, eren més afinades. A Ràfols, de Mont-roig estant, a l'agost de 1919: "Recordeu lo que digué en Togores: que era l'home precursor, que calia anar a la disciplina de David junt amb la llibertat, a l'abstracció completa, de les seves teles cubistes. Jo em sento molt afí amb Togores; recordeu que jo us vaig dir que calia anar a un *classicisme passant pel cubisme*, i a un *art pur...* complement lliure, però *clàssic...*"

Per trobar l'indret en què Miró devia pintar *Poble i església de Mont-roig*, ens vam situar a la plaça de l'església –la vella; la nova encara no era com és ara, tal com es pot veure al quadre–; i mirant l'església vam anar reculant, reculant, mirant amb un ull el quadre i amb l'altre mirant si la panoràmica del poble hi encaixava. Vam



Poble i església de Mont-roig, on la vorera s'eixampla, a l'indret més còmode.



baixar, vam buscar un pas entre els oms. Vam anar a parar en una riera: canyes, sabatots, ferros vells, teles metàl·liques, coses de gos, llaunes de sardines, ni una gota d'aigua, pols. S'anava ajustant, però encara no era el quadre. Hi faltava una teulada i un parell de cavallons. —Enfila't a aquesta paret i tira les plaques. Ja està bé, noia, va.

La fotografia es va enfilair a la paret. Va tirar unes plaques i va continuar reculant fins que tot plegat encaixés (Unes setmanes més tard hi va tornar, a repertir tota la sessió perquè no acabava d'estar contenta de la llum. S'està fent més sàvia que rica. De moment. Com Miró. Amén.)

Finalment li va semblar que encaixava: havia hagut de sortir de la intransitable riera, ens havíem trobat la carretera que surt cap a Montbrió i allà, on la vorera s'eixampla, a l'indret més còmode, allà era el lloc on, lògicament, Miró devia plantar el cavallet. Pintar d'una riera estant, quin romanticisme barat! A la vorera, i ben plantat.

'LA MASIA'

La ferme, en francès, que és com posava als títols, i molt acuradament, Joan Miró. Nosaltres la coneixem com *La masia*, i deu ser el quadre més conegut del pintor. La va pintar durant nou mesos, entre 1921 i 1922, en jornals de set o vuit hores, i a Mont-roig, Barcelona i París. Fa 132x174 centímetres i és a la Galeria Nacional d'Art de Washington, donada per Mary, vídua d'Ernest Hemingway, el qual la va comprar a Miró a París, quan ningú no la volia, per dos o tres mil francs. Els crítics la solen considerar el final d'una etapa. El pintor també, però hi ha més coses: el resum de tota la seva vida a pagès. Un resum detallat com un inventari: hi és tot, "des d'un gran arbre a un petit caragolet". Un inventari relatiu: "Crec que és insensat donar més valor a una muntanya que a una formiga." Un inventari meticulosísim: "A París, en posar-me a treballar de nou en el quadre... per poder treballar del natural, per fer les herbes que són a primer pla, vaig anar a collir-ne al bosc de Boulogne... Però... vaig adonar-me que no podia pintar les herbes de Mont-roig a partir de les del bosc de Boulogne i per poder continuar el quadre, vaig acabar demanant que m'enviessin herbes autèntiques de Mont-roig a dins d'un sobre. Van arribar totes seques, és clar. Però si més no, gràcies a aquestes flors, vaig poder continuar la feina."

I, referida a aquest quadre, una frase mal entesa de Miró: "Esborrava molt, i



La masia, avui emblanquinada, pintada i repintada, clenxinada i repassada.

CARME PUERTOLAS

començava a desfer-me d'influències estrangeres per posar-me en contacte amb Catalunya." Desfer-se d'influències, no pas de substàncies: i posar-se en contacte, no pas marfondre-s'hi. Ben dit i mal entès.

Dels quatre motius reals pintats per Miró representats aquí, la masia avui existent és el que, avui, presenta menys motiu per a un pintor. Costa de reconèixer, a simple

vista, si no és pels volums de les construccions presentades en el quadre. Emblanquinada, pintada i repintada, clenxinada i repassada, es troba, anant del bar a Montroig també a la dreta, just abans del pont que passa l'autopista. El soroll de l'autopista hi deu ser infernal.

Comprada pel pare del pintor el 1910 o 1911, aquest any Miró hi passa la convalescència de la febre tifoide, i la de la feina

de meritori en un magatzem d'adrogueria que el deprimia fins a l'extenuació; amb tot plegat, la família accepta, que es dediqui a la pintura –després d'haver-li fet estudiar Comerç–. Hi ha uns llarguíssims estius; tots, d'ençà del primer, decisius. I algun tan espectacular com el de 1917, quan hi va una setmana després que al Regiment li ordenessin de sortir al carrer a carregar, o el que fos, contra els obrers en plena vaga d'agost del 17. A Enric Cristòfol Ricart: "...crec que no podré disparar ni un tret, això de disparar contra el poble és clar que és repugnant. Si es tractés d'una guerra d'alts ideals, jo me n'hi aniria de bon grat."

Robert Lubar ens permet de lligar aquestes idees amb aquelles mal enteses abans expressades: per Lubar, Miró i els seus anaven contra la separació entre "mort" i "vida", o si es vol "cultura" i "política". Per Lubar la base ecològica de la posició de Miró era "una nació catalana moderna arrelada en unes tradicions mediterrànies antigues... Per Miró, com per molts intel·lectuals de la seva generació, la idea de la Mediterrània funcionava com un paradigma intel·lectual per mitjà del qual s'abordaven les qüestions de la identitat nacional, de la regeneració cultural i de la política".

La masia... Abans de la, així ho esperem, febre mironiana del ple estiu, els actuals detemptors de la masia –edifici– encara no tenien clar si cobrar o no cobrar a segons qui, i quina quantitat, per fer-hi fotos. Una incòmoda vacil·lació, una inseguretat sobre la, com ho diríem, legalitat o simple legitimitat del cobrament (al cap i a la fi és casa seva); una més aviat poc comercial agressivitat de la canilla de gossos; tot plegat ens agradaria que, a hores d'ara, ja els hagués quedat clar a ells i, de retop, que en facilités la visita. Mirar si és de franc, és clar, al cap i a la fi *La masia* de veritat no és a la masia. El pitjor que hi fiqués el nas, a la masia, el personal de l'IVA, l'IRPF o com es diguin els actuals regiments de càrrega contra els ciutadans.

Gran cap de setmana. Hores abans, ens havíem banyat a la millor platja del món, al Delta de l'Ebre (no hi ha por que s'ompli: diuen que hi fa vent –només aïret–, que hi ha mosquits –només de nit–, i que és lluny –de Barcelona a allí, dues hores, de Barcelona a Castelldefels, tres–); i hores després el Barça es feia guanyar la lliga pel Tenerife.

Triple al ple.

Ramon Barnils